

CHARAKTERYSTYKA PRZESTĘPCZOŚCI WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW POCHODZENIA WIETNAMSKIEGO W POLSCE W ŚWIELE STATYSTYKI POLICYJNEJ, SĄDOWEJ I PENITENCJARNEJ PO 1989 ROKU

Mateusz Nowak. Characteristics of Crime Among Foreigners of Vietnamese Origin in Poland in View of Police, Penitentiary, and Judicial Statistics after 1989.

In the paper, the author outlines the subject of crime among foreigners of Vietnamese origin in Poland. The Vietnamese residing in Poland were characterised as an introduction. Subsequent waves of immigration, their causes, problems of integration with the society, feeling of dissimilarity, and general features of this minority were analysed. Basic statistical data regarding the size of this group, regulations regarding the legality of their stay, and other important information were presented. Work performed in Poland, carrying out business activities, and everyday life were taken into account.

In the second part of the paper, crime among the citizens of Vietnamese origin was analysed. The analysis was based mostly on figures extracted from police, penitentiary, and judicial statistics. Data on the number of persons of Vietnamese nationality in prisons and detention centres, the amount of crime related to irregular crossing of an external border, and other data characterising criminal behaviours of this group were presented. Moreover, examples of illegal activities including areas particularly at risk were given. The author emphasised that the Vietnamese are suspected of illegal crossing of external borders, smuggling, drug offences, and unlawful acts related to the widely understood commerce. A statistic regarding the Vietnamese convicted by a final court judgement in 2014 in view of the full extent of crime was demonstrated. In this case, penalties and penal measures ordered by the Polish judicial system and the categorisation of offences compliant with the legislation in effect. To conclude, the crime dynamics in Poland in 2003–2005 was presented.

Key words: foreigners, Vietnamese, crime, criminology, statistics.

Antecedencje

Celem artykułu jest zobrazowanie i przedstawienie ogólnego zarysu przestępczości wśród obywateli wietnamskiego pochodzenia przebywających w Polsce. Przyczyną podjęcia takiej tematyki są niejasne przekazy w przestrzeni publicznej, zwłaszcza medialne, odnoszące się do stwierdzenia, że grupa ta stanowi duże zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego (a po części także zewnętrznego) Polski¹. W artykule przyjmuję następujący związek przyczynowo-skutkowy, będący jednocześnie hipotezą: Przestępczość wśród cudzoziemców pochodzenia wietnamskiego przebywających w Polsce jest wyższa od średniej, czego przyczyną są charakterystyczne cechy tej społeczności, m.in. brak integracji z polskim społeczeństwem. W obecnym opracowaniu porównuję liczbę przestępstw ogółem (popelnianych zarówno przez cudzoziemców, jak i obywateli polskich) z działaniami sprzecznymi z obowiązującym prawem, dokonywanych przez Wietnamczyków niemających obywatelstwa polskiego. Zmienną zależną są czyny polegające na łamaniu prawa, zaś niezależną brak integracji. W tym przypadku nie będzie konieczne dowiedzenie, że społeczność wietnamska w Polsce nie asymiluje się². Uznaje się, że argumenty przytoczone przeze mnie w części pierwszej są wystarczające, biorąc pod uwagę badany obszar i tematykę³.

¹ Zob. K. Galimski, M. Krzyżak, *Mafia słodko-kwaśna. Komunistyczna Partia Wietnamu rządzi centrum handlowym w Wólce Kosowskiej*, „Uważam Rze”, <http://www.uwazamrze.pl/artykul/974272/mafia-slodko-kwasna> (dostęp: 25 XII 2016).

² Autor stosuje zamiennie pojęcia „brak asymilacji” i „brak integracji”. Terminy odnoszą się jednak do tego samego stanu faktycznego, w którym znajdują się cudzoziemcy pochodzenia wietnamskiego.

³ Zob. N. Kłorek, M. Szulecka, *Migranckie instytucje ekonomiczne i ich wpływ na otoczenie. Przykład centrów handlowych w Wólce Kosowskiej. Raport z badań*, „Ekspertyzy” 2013 nr 2, Warszawa 2013, <http://interwencjaprawna.pl/docs/ARE-213-Wolka-Kosowska.pdf> (dostęp: 12 II 2017).

W badaniu wykorzystuję metodę ilościową. Analizie zostaną poddane statystyki różnych organów o charakterze wykonawczym i sądowym, z szczególnym naciskiem na dane jednostek penitencjarnych. Badając przestępstwa osądzone, unikamy niejasnych sytuacji związanych z uznaniowym podejściem organów ścigania do sprawcy. Przestępstwo osądzone jest najbardziej obiektywne w badaniu. Dodatkowo, oprócz statystyki penitencjarnej biorę pod uwagę statystykę sądową, a więc rozstrzygnięcia w procesie karnym, a także w mniejszym stopniu statystykę policyjną⁴. Poza danymi ilościowymi wykorzystuję również metodę jakościową. Zastosowałem wariant porównawczy. Podstawowe informacje dotyczące przestępczości popełnianej przez Wietnamczyków w Polsce zostaną zestawione z ogólnymi danymi, dotyczącymi zachowań sprzecznych z prawem, notowanymi na terenie kraju.

W artykule przyjmuję następujące pytania badawcze: Jakimi cechami charakteryzuje się społeczność wietnamska? Na czym polega jej hermetyczność? Jak wygląda struktura, rozmiar, dynamika przestępczości w przypadku tej grupy? Czy czyny niezgodne z polskim prawem są częściej popełniane przez cudzoziemców pochodzenia wietnamskiego niż przez obywateli polskich i cudzoziemców łącznie?

Artykuł podzielony jest na dwie zasadnicze części. Pierwsza z nich odwołuje się do ogólnej charakterystyki wietnamskiej społeczności. Podane zostaną informacje dotyczące przyczyn imigracji, przedstawię też kwestie integracji z polskim społeczeństwem, próbę

Autorki wskazują na samowystarczalność Wietnamczyków, która oparta jest na prowadzeniu działalności gospodarczej. Przywołane są liczne przykłady wspólnego spędzania czasu wolnego, pracy, wewnętrznej solidarności Wietnamczyków. Wskazano również odmienne traktowanie innych narodowości przez obywateli Wietnamu, którzy postrzegają np. polskich pracowników jako zagrożenie, obywateli Pakistanu jako osoby gorszej kategorii, a Chińczyków jako konkurencję. Wietnamczycy mają pewne problemy z językiem polskim. Mimo że wielu z nich od lat mieszka w Polsce, używają oni specyficznego sposobu porozumiewania się, opartego na skrótowych, nieformalnych komunikatach, w celu sfinalizowania transakcji handlowych. Na uwagę zasługuje fakt, że część młodego pokolenia nie wiąże swojej przyszłości z Polską, ponieważ uważają oni, że ciężko jest znaleźć odpowiednią pracę poza własną grupą narodową. Za pieniądze zarobione przez rodziców planują wyjazd do Europy Zachodniej lub Stanów Zjednoczonych na studia i później ściągnięcie do siebie rodziny. Autorki wskazują na problemy związane z procesem edukacji (np. z integracją wśród rówieśników). Zaobserwowano, że stosunek Polaków do obywateli Wietnamu w dużej mierze bazuje na podejrzliwości, choć oficjalnie relacje pomiędzy tymi grupami postrzega się jako poprawne. Polacy uważają obywateli z Dalekiego Wschodu jako zbiorowość zamkniętą, dystansującą się nie tylko od polskich obywateli, ale od innych grup narodowościowych. Jeśli nawiązują kontakty, to mają one powierzchowny charakter. Autorki za technikę badawczą przyjęły obserwację ośrodków handlowych oraz wywiady przeprowadzane zarówno z Polakami, jak i Wietnamczycami (w szczególności pracownikami kompleksów kupieckich).

Zob. *Spolecznosc Wietnamska w Polsce. Polityka migracyjna Wietnamu*, Wydział Analiz Migracyjnych, Departament Polityki Migracyjnej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 2007, https://emn.gov.pl/ftp/esm/RAPORT_WIETNAM.pdf (dostęp: 11 II 2017).

W raporcie autorzy przedstawili badania dotyczące postrzegania Wietnamczyków przez Polaków. Większość Polaków (58%) uważa, że obywatele Wietnamu nie będą integrować się z polskim społeczeństwem (choć tylko połowa respondentów miała kontakt z tą grupą). Za pozytywne cechy Wietnamczyków uważa się: zaradność, operatywność, uprzejmość, przyjacielskie nastawienie. Część badanych postrzega tę grupę jako zagrożenie („chcą się rządzić”, „psują nasz naród”, nie płacą podatków, są zaangażowani w zorganizowaną działalność przestępczą, stanowią konkurencję na rynku pracy). Autorzy oparli się zarówno na badaniach jakościowych, jak i ilościowych.

Zob. E. Grabowska, *Raport z badań jakościowych i ilościowych dotyczących poczucia tożsamości i trudności młodych Wietnamczyków zamieszkałych w Warszawie i okolicach. Projekt „Kim jestem?” dla Stowarzyszenia Wietnamczyków w Polsce „Solidarność i Przyjaźń”*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2010, w: http://fism.pl/wp-content/uploads/2011/07/11_07_03_kim-jestem.pdf (dostęp: 14 II 2017).

Badania przeprowadzone wskazują, że blisko połowa młodych Wietnamczyków czuje się wyłącznie Wietnamczycami (40% Wietnamczycami i Polakami, a 10% tylko Polakami, z kolei dla 5% naród nie ma znaczenia). Na postrzeganie własnej odrębności wpływa przede wszystkim znajomość języka wietnamskiego (najbardziej Wietnamczycami czują się ci, którzy znają wietnamski bardzo dobrze, a język polski jedynie zadawalająco). Dla 69% badanych nie ma większego znaczenia, czy kontaktują się ze swoimi rodakami, czy z Polakami (13% Wietnamczyków preferuje kontakt z własną grupą).

⁴ Zob. B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 2009, s. 97–108.

zarysowania specyficznych cech tej mniejszości oraz dane ilościowe. W drugiej części artykułu postaram się scharakteryzować przestępczość wietnamską w Polsce, z uwzględnieniem przykładowych działań, obszaru występowania, zakresu przedmiotowego oraz danych statystycznych.

Literatura tematu dotycząca mniejszości wietnamskiej w Polsce i jej charakterystyki jest obszerna. Opracowania dotyczące tożsamości Wietnamczyków redagował Adam Jelonka⁵. O podłożu historycznym, filozoficznym i społecznym pisała w swojej monografii Grażyna Szymańska-Matusiewicz⁶. Godnymi zauważenia są artykuły zawarte w opracowaniu pod redakcją Aleksandry Grzymały-Kazłowskiej⁷, autorstwa Igi Mroczek, Moniki Szuleckiej, Elżbiety Tulińskiej⁸ oraz Agnieszki Fihel, Agaty Górnej i Pawła Kaczmarczyka⁹ (*Rynek pracy, a integracja cudzoziemców z Ukrainy i z Wietnamu posiadających zezwolenie na osiedlenie się w Polsce*). Z punktu widzenia tematyki istotniejsze są opracowania dotyczące wietnamskiej przestępczości w Polsce. Na tę kwestię zwracała uwagę Katarzyna Laskowska¹⁰. Inni autorzy zajmujący się problematyką przestępczości nie omawiali wyczerpująco przestępstw popełnianych przez Wietnamczyków. Dlatego też niniejszy artykuł ma na celu wypełnienie tej luki w literaturze.

Ze względu na to, że odnoszę się do procesów asymilacyjnych mniejszości z polskim społeczeństwem, podłoże teoretyczne stanowić będzie koncepcja socjologiczna w kryminologii. Nauka o przestępstwie wskazuje, że działania sprzeczne z przyjętym modelem prawidłowego zachowania mają swoje źródła w społeczeństwie. Na uwagę zasługuje przede wszystkim Robert K. Merton, socjolog, który twierdził, że człowiek przejawia tendencje egoistyczne. Kontroluje je, o ile istnieją odpowiednie mechanizmy. Jednak gdy one zawodzą, następuje dewiacja ludzkich zachowań. W jego teorii istnieją „kulturowo określone cele”, które można osiągnąć poprzez instrumenty powiązane z owymi celami. Często jednak środki, które miały posłużyć do realizacji założonych działań, zawodzą i tym samym realizacja osobistych dążeń następuje z pogwałceniem reguł. W przypadku przestępczości wietnamskiej można powiedzieć, że zawiodły mechanizmy dotyczące osiągania określonego celu, jakim jest sukces finansowy. Wietnamczycy próbują przyjąć postawę innowacji, czyli taką, która akceptuje cele, lecz odrzuca konformistyczne postawy i dąży do realizacji obranych perspektyw zgodnie z zasadą „cel uświęca środki” [42, s. 672–677]. Dobrym odniesieniem jest również teoria zróżnicowanych powiązań Edwina Sutherlanda, według której istnieje kultura przestępcza. Ludzie mający z nią kontakt, np. poprzez rodzinę czy znajomych, uczą się zachowań sprzecznych z prawem. Następuje tym samym konflikt zachowań zgodnych z przyjętymi normami i z nimi sprzecznych – wyuczonych przez socjalizację z przestępcami. Nadwyżka zachowań nonkonformistycznych nad tymi przyjętymi przez społeczeństwo za właściwe prowadzi do kryminalizacji jednostek [23, s. 88–91]. Tę teorię również można odnieść do zbiorowości wietnamskiej. Jeżeli wśród członków tej społeczności występują zachowania

⁵ *Wietnamczycy: systemy wartości, stereotypy Zachodu*, red. A. Jelonka, Warszawa 2004.

⁶ *Co się dzieje z tradycyjną rodziną wietnamską. Antropologiczne studium Wietnamczyków z Hanoi i Warszawy*, red. G. Szymańska-Matusiewicz, Toruń 2013.

⁷ *Między jednością a wielością. Integracja odmiennych grup i kategorii imigrantów w Polsce*, red. A. Grzymała-Kazłowska, Warszawa 2008.

⁸ I. Mroczek, M. Szulecka, E. Tulińska, *Centrum handlowe skupiające Wietnamczyków – przypadek Wólki Kosowskiej*, w: *Między jednością a wielością. Integracja odmiennych grup i kategorii imigrantów w Polsce*, red. A. Grzymała-Kazłowska, Warszawa 2008.

⁹ A. Fihel, A. Górna, P. Kaczmarczyk, *Rynek pracy a integracja cudzoziemców z Ukrainy i z Wietnamu posiadających zezwolenie na osiedlenie się w Polsce*, w: *Między jednością a wielością. Integracja odmiennych grup i kategorii imigrantów w Polsce*, red. A. Grzymała-Kazłowska, Warszawa 2008.

¹⁰ K. Laskowska, *Azjatyckie zorganizowane grupy przestępcze*, „Prokuratura i Prawo” 2004, nr 7–8.

sprzeczne z prawem, inni członkowie uczą się ich. Następuje przekazywanie zachowań nonkonformistycznych i dochodzi do eskalacji problemu.

1. Charakterystyka wietnamskiej mniejszości narodowej

Wietnamczycy przybyli do Polski na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX w. Byli to przede wszystkim studenci, którzy mogli uczyć się poza własną ojczyzną na podstawie porozumień międzynarodowych [34, s. 137–138]. Studencka imigracja utrwaliła w polskiej świadomości wizerunek Wietnamczyka wyważonego, spokojnego, komunikatywnego w języku polskim, nieunikającego ciężkiej pracy. Mimo obowiązku powrotu do ojczyzny po zakończeniu edukacji, wielu z nich zostało na stałe w Polsce, dlatego też społeczeństwo nie traktowało ich jako typowych imigrantów. Zdomowili się i stworzyli podwaliny dla przybytku nowej grupy imigrantów w latach dziewięćdziesiątych. Druga fala nie była już tak dobrze postrzegana przez Polaków. Nowi przybysze korzystali z doświadczenia starszych, wykorzystując je w prowadzeniu działalności gospodarczej, lecz mieli poważne problemy językowe i komunikacyjne [28, s. 108–109].

Wietnamczycy, przybywając do Polski, natrafiali na wiele przeciwności losu. Inny język, tęsknota za ojczyzną i wyalienowanie prowadziły do problemów z dostosowaniem się do nowych realiów życia codziennego [30, s. 37]. Trudności nastroczała zwłaszcza kultura europejska, odmienna od wietnamskiej. W przeciwieństwie do obyczajowości zachodniej ta ostatnia oparta jest na kulcie przodków, religijności (wpływy buddyzmu, konfucjanizmu, taoizmu), modelu tradycyjnej, patriarchalnej, wielopokoleniowej rodziny, gdzie starsi uczą młodszych postaw życiowych. Obecnie kultura wietnamska odchodzi od swoich korzeni. Mamy do czynienia z procesami modernizującymi. Jednak więzi rodzinne i kultywacja tradycji przodków nie zanikają. Zmieniają tylko swoje konserwatywne oblicze [33, s. 98–101, 107].

Problem tożsamościowy imigrantów jest bardzo złożony. Jedną z najprostszych teorii opiera się na założeniu, że Wietnamczyk, który nie mówi w swoim rodzimym języku, tak naprawdę nie jest Wietnamczykiem [29, s. 213]. Reprezentanci drugiej fali migracyjnej, którzy przyjechali w latach dziewięćdziesiątych, są rozdarci pomiędzy dwiema „ojczyznami”. Najogólniej rzecz ujmując: są zbyt polscy, żeby wrócić do swojej ojczyzny (mimo że czują się z nią związani), ale też mają poczucie, że nie do końca przynależą do kultury polskiej [32, s. 37]. Nieco inaczej kwestia poczucia narodowego wygląda w przypadku Wietnamczyków urodzonych w Rzeczypospolitej, którzy pełniej przyjmują polskie wzorce. Wpływ ma na to środowisko rówieśnicze, kontakty w szkole itd.¹¹ Problem z podwójną tożsamością dobrze ukazują dane statystyczne. W 2011 r. prawie 1,1 tys. osób podało swoją identyfikację narodowo-etniczną jako polską i jednocześnie wietnamską (w tym czterysta osób wietnamską narodowość jako drugą). Z kolei tylko Wietnamczykami czuło się prawie 3 tys. badanych [5, s. 122–124].

Bardzo trudno jest określić liczbę Wietnamczyków przebywających na terenie Polski. Przyjmuje się, że jest ich około 30 tys. [39, s. 73]. W latach 1992–2000 wydano 1227 zezwoleń na pobyt stały. Biorąc pod uwagę nowsze badania w latach 2007–2015, ponad 27 tys. Wietnamczyków złożyło wnioski o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony lub pobyt czasowy. Pozytywnie rozpatrzono ponad 23 tys. tego typu podań. O zezwolenie na pobyt stały (lub osiedlenie) w tym samym przedziale czasowym wnioskowało ponad 2,7 tys. osób, co poskutkowało akceptacją ze strony władz polskich w 1,2 tys. przypadków. Dodatkowo udzielono ponad 2 tys. zezwoleń na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej [15, s. 1–8]. W latach 1992–2015 status uchodźcy uzyskało 7 osób narodowości wietnamskiej. W latach 2012–2014 wydano z Polski tylko 26 osób, co stanowi nieco ponad 10% ogólnej liczby

¹¹ Zob. M. Głowacka-Grajper, *Dobry gość. Stosunek nauczycieli szkół podstawowych do dzieci romskich i wietnamskich*, Warszawa 2006.

osób deportowanych. Na uwagę zasługuje fakt, że decyzji stanowiących o deportacji Wietnamczyków wydano ponad 200 [6]. Dla porównania w latach 2001–2003 wydano ponad 1800 decyzji tego typu [9].

W latach dziewięćdziesiątych Wietnamczycy byli widoczni w szczególności jako osoby prowadzące małą działalność gastronomiczną. Bary były zakładane przez Wietnamczyków posiadających uregulowany prawnie status pobytu, zaś pracownikami niższego szczebla stawali się nowo przybyli, w większości nielegalni imigranci. Inną sferą aktywności był handel, w którym według różnych statystyk pracę znajdowało nawet 2/3 Wietnamczyków. Słynny stał się „Jarmark Europa” na Stadionie Dziesięciolecia w Warszawie, gdzie funkcjonowało ponad tysiąc wietnamskich placówek. Później powstało centrum handlowe w podwarszawskiej Wólce Kosowskiej [26, s. 58, 101]. Właścicielem stoiska jest osoba z pozwoleniem na popyt, płacąca opłaty bazarowe w terminie i mająca niezbędną dokumentację. Nielegalnym imigrantom bądź podnajmuje się takie stoisko, bądź zlecana jest im praca. Rocznie wydaje się około 2,5 tys. pozwoleń na pracę dla Wietnamczyków [22, s. 100].

Z uwagi na temat artykułu trzeba wziąć pod uwagę przyczyny przestępczości wśród osób pochodzenia wietnamskiego. Jedną z nich jest hermetyczność tej grupy społecznej. Zbiorowość ta jest zróżnicowana, podzielona na dwie podgrupy. Wietnamczycy, którzy są lepiej wykształceni, dobrze znają polski język i dostosowali się do otaczającej rzeczywistości, chętniej podejmują kontakt z Polakami. Pozytywną rolę odgrywają dzieci, które urodziły się w Polsce. Łączą one tradycyjną kulturę wietnamską, reprezentowaną przez rodziców, z rzeczywistością polską, bardziej przyswajalną dla potomstwa. Dobrze funkcjonują wietnamskie organizacje społeczne (np. Stowarzyszenie Wietnamczyków w Polsce „Solidarność i Przyjaźń”). Z kolei obywatele wietnamscy, którzy słabo komunikują się w obcym języku, przebywają w Polsce nielegalnie, unikają aktywności z Polakami. Są oni bardziej narażeni na zachowania przestępcze. Wietnamczycy pracują często w ramach własnej grupy narodowej. Dodatkowo znajdują mieszkania bezpośrednio w pobliżu swojego miejsca pracy, decydując się grupowo wynajmując odpowiedni lokal. Inną formą izolacji są firmy, których działalność skierowana jest na klienta wietnamskiego. W szczególności są to: agencje turystyczne, zakłady fryzjerskie, wietnamskie wydawnictwa oraz punkty gastronomiczne, po części również sklepy spożywcze, oferujące orientalne produkty kuchni azjatyckiej [27, s. 182]. Hermetyczność może mieć jeszcze inne znaczenie. Oznacza ona dobre zorganizowanie grupy i wewnętrzną komunikację, niedostępną dla postronnych osób, co jest widoczne również w zachowaniach przestępczych.

2. Przestępczość wśród cudzoziemców pochodzenia wietnamskiego w Polsce

Rozmiar przestępczości wśród Wietnamczyków jest mniejszy niż w przypadku kryminalnych zachowań Białorusinów, Ukraińców czy Niemców. Jednakże problemem może być tzw. ciemna liczba przestępstw, czyli przestępstwa nieujawnione (niezgłoszone i niezarejestrowane przez organy ścigania), które są efektem zamknięcia grupy [24, s. 207–208]. Obywatele Wietnamu własne problemy próbują rozwiązywać w gronie zaufanych osób. Przestępczość wśród tej grupy ma bardzo specyficzny wizerunek. Znani są z wysokiej dyscypliny handlu, prowadzonego nie zawsze zgodnie z obowiązującym prawem. Do cech charakterystycznych należy: skrytość, niechęć do współpracy z polską policją, kontakty jedynie z ludźmi z własnej grupy narodowej, wewnętrzny solidaryzm. Są postrzegani jako zbiorowość handlująca tekstyliami, mimo to dorobili się dużego majątku. W publicznym obiegu jest powiedzenie, iż wprawdzie „handlują majtkami, a jeżdżą mercedesami” [25, s. 163].

O tym, jakim zagrożeniem są grupy wietnamskie, dowiedziano się w Polsce na początku lat dziewięćdziesiątych. Obywatele Wietnamu prowadzili wzmożoną działalność kryminalną w Berlinie. Tam handlowali nielegalnymi wyrobami tytoniowymi, które były sprowadzane z

Polski, dzięki współpracy z grupami działającymi w tym kraju. Wietnamskie, zorganizowane grupy przestępcze przeniosły się na stałe do Polski. Nawiązały kooperację z tzw. mafią pruszkowską, a Jeremiasz Barański „Baranina” był łącznikiem pomiędzy nimi. Epicentrum przestępczości stanowił „Stadion Dziesięciolecia”, gdzie odnotowywano przestępstwa porachunkowe z udziałem Wietnamczyków. Handlowali oni głównie drobnym towarem, nielegalnymi nośnikami elektronicznymi, podróbkami odzieży renomowanych marek, prowadzili małą gastronomię typu *fast food*. W Szczecinie kontrolowali działalność „przemysłu nocnego”, czyli sieci agencji towarzyskich [40, s. 155–156]. Oprócz handlu pracowali w nielegalnych zakładach produkujących pirackie programy, płyty muzyczne, podróbki markowej odzieży. Towary te później były także rozprowadzane przez przestępców rosyjskojęzycznych. Szacuje się, że roczny zysk z tych dóbr wynosił nawet 400 mln USD [36, s. 21].

Warto zwrócić uwagę również na wiktyimizację Wietnamczyków. Stają się oni ofiarami handlu ludźmi. Często organizatorem pracy dla tej grupy jest ich rodak. Ofiary tego procederu twierdziły, że koszt podróży do Polski wynosił nawet 8 tys. USD. Szlak wiodł najczęściej z Hanoi przez Moskwę (samolotem, z wykorzystaniem ruchu bezwizowego), a dalej samochodem lub pieszo, często nocą, mało uczęszczanymi trasami. Podróż kończyła się w okolicach Warszawy (bardzo często bezpośrednim celem była Wólka Kosowska). Czas trwania podróży jest zróżnicowany, zależy w dużej mierze od organizatora przerzutu. Niekiedy zdarzają się dłuższe postoje w jednym miejscu, nawet kilkutygodniowe [36, s. 110–111]. Imigranci skazani są na podróż w trudnych warunkach. Noclegi znajdują we wsiach, w zabudowaniach bez prądu i ogrzewania, a transport odbywa się z użyciem samochodów ciężarowych. Zdarzają się przypadki przemocy ze strony organizatorów przemytu, którzy systematycznie zmieniają się w pilnowaniu Wietnamczyków. Najczęściej daną grupę nadzoruje osoba pochodząca z kraju, przez który przejeżdża dany transport [45] Nielegalny imigrant jest łatwy do kontrolowania przez grupy przestępcze. Stosuje się wobec niego znane techniki w handlu ludźmi, w szczególności: odpracowanie długu, zastraszenie deportacją, przemoc fizyczną i psychiczną, więzienie. Wietnamczycy stają się współczesnymi niewolnikami. Są zatrudniani jako tragarze w placówkach handlowych lub pomoc kuchenna, pracują po kilkadziesiąt godzin dziennie w trudnych warunkach [22, s. 110–111].

Tabela 1. Przekraczanie granicy Rzeczypospolitej Polskiej przez obywateli wietnamskich w latach 1994–2016

Rok	Ruch graniczny	Usiłowanie/przekroczenie granicy z naruszeniem obowiązującego prawa	Wartość przemytu towarów (w złotych)
1994	3629	Brak danych	Brak danych
1995	4162	Brak danych	Brak danych
1996	5986	Brak danych	Brak danych
1997	7165	Brak danych	Brak danych
1998	4492	82	Brak danych
1999	3952	60	0
2000	3264	136	4 000
2001	3128	283	14 420
2002	3528	146	77 070
2003	3986	243	942 222
2004	5965	146	555 885
2005	8007	325	333 684

2006	17 562	190	79 423
2007	20 537	103	210 074
2008	6433	188	16 930
2009	3919	137	0
2010	6802	58	12 120 547
2011	21 482	44	18 811 218
2012	10 006	101	3 677 240
2013	7416	67	327
2014	7548	210	103 399
2015	8814	279	4 497 606
2016	12 456	193	239

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Komendę Główną Straży Granicznej – Biuro Ochrony Informacji, odpowiedź na wniosek o udostępnienie informacji publicznej z dnia 10 stycznia 2017 r., sygn. KG-OI-III.0180.1.2017.JB-I.

Trudno odnieść się do danych zgromadzonych przez Straż Graniczną. Kontrowersje wzbudzają w szczególności informacje dotyczące wartości towarów przemycanych przez Wietnamczyków. W 2015 r. Wietnamczycy próbowali przemycić towary o łącznej wartości prawie 4,5 mln zł, co stanowi około 1% wartości całościowej przemycanych dóbr (345 mln zł) [7, s. 37]. Należy pamiętać, że dane te odnoszą się do ruchu granicznego odbywającego się w dwie strony.

W 2016 r. 6272 Wietnamczyków wjechało do Polski legalnie (niektórzy z nich przekroczyli granicę wielokrotnie). Na uwagę zasługuje fakt, że w 6155 przypadkach dokonali tego drogą lotniczą. Odmówiono przekroczenia granicy w siedmiu przypadkach (pięć sytuacji dotyczyło transportu powietrznego). Główną przyczyną odmowy był brak dokumentacji wizowej lub pobytowej (cztery procedury). Prawie osiemdziesięciu Wietnamczyków złożyło wnioski o udzielenie ochrony państwowej na granicy. W 2016 r. łącznie do kraju przyjechało ponad 24 mln osób. Biorąc pod uwagę przekroczenie granicy wbrew obowiązującym przepisom, Wietnamczycy próbowali dokonać tego w 193 sytuacjach – 81 przypadków dotyczyło granicy z Litwą, a 95 z Niemcami. W 112 procederach była to próba wjazdu do Polski (głównie przez Litwę – 81 razy). Z kolei w 81 sytuacjach Wietnamczycy próbowali dostać się do bardziej atrakcyjnych zarobkowo krajów zachodnich (80 zdarzeń obejmowało próbę nielegalnego przekroczenia granicy z Niemcami). Wietnamczycy wykrywani byli przez polskie służby już poza przejściami granicznymi. Łącznie wbrew prawu polską granicę przekraczono ponad 7 tys. razy. Ponad połowa przypadków dotyczyła Ukraińców, w dalszej kolejności byli to: Rosjanie, Polacy, a Wietnamczycy pod względem grupy narodowej byli na szóstym miejscu. Obywatele Wietnamu próbowali przekroczyć granicę, posługując się również fałszywymi dokumentami (najczęściej podrabiano paszport). W 2016 r. wykryto osiem takich przypadków z zaangażowaniem Wietnamczyków (łącznie prawie 3 tys.). W przypadku paszportu Wietnamczycy czterokrotnie posługiwali cudzym, ale oryginalnym dokumentem.

W 2016 r. ujawniono 134 Wietnamczyków, którzy przebywali w Polsce nielegalnie (115 sytuacji miało miejsce w województwie mazowieckim, a więc tam, gdzie ich populacja jest najliczniejsza). Łącznie Straż Graniczna wykryła prawie 19 tys. przypadków nielegalnego pobytu na terenie Rzeczypospolitej. Z kolei niezgodnie z prawem pracowało 18 obywateli Wietnamu (na 2646 takich przypadków), co stanowi nikły odsetek ogółu nielegalnie zarabkujących, biorąc dodatkowo pod uwagę, że w Polsce przebywa około 30 tys. Wietnamczyków [7, s. 2 i n.].

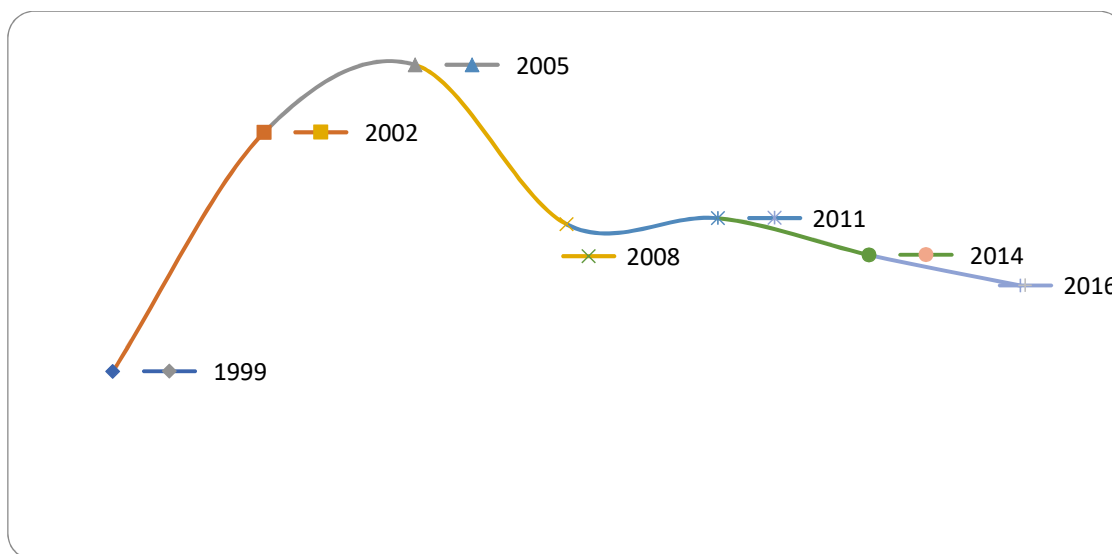
Znana jest również aktywność związana z podrabianiem dokumentów. Służby wielokrotnie podczas rutynowych kontroli paszportów miały do czynienia z nieudolnie

podrabianymi identyfikatorami. Wietnamczycy okazywali do kontroli powielone na aparaturze ksero dokumenty kolegów. Podrabianie dokumentów odbywało się najczęściej w prywatnych mieszkaniach zwanych „sajgonkami”. Bardziej zaradni korzystali z usług nielegalnych drukarni. Jeden z takich ośrodków został zlikwidowany w Warszawie w 1996 r. [25, s. 163]. Wietnamczycy, próbując zalegalizować swój popyt w Polsce, decydują się niejednokrotnie na tzw. fikcyjne małżeństwa. Według danych ślub kosztuje od 1 tys. do 5 tys. euro. „Tańszą” opcją jest fikcyjne ojcostwo. Matka w rubryce ojciec podawała dane wietnamskiego mężczyzny, co kosztowało do 1,1 tys. euro. Ten proceder miał stanowić podstawę do legalizacji pobytu w późniejszym postępowaniu przed polskimi urzędami [22, s. 98].

Wietnamczycy trudnią się również przemytem. Popularnymi towarami jest sprzęt gospodarstwa i elektronika. Dochodzi do tego fałszowanie dokumentacji przewozowej. Dobra sprowadzane są drogą morską, w kontenerach z krajów Dalekiego Wschodu, a transportowane głównie do Niemiec. Listy ładunkowe nie zgadzają się z przewożonym towarem, dzięki czemu cło jest mniejsze. Następnie towar transportowany jest dalej, także do Polski [44]. Obiektem zainteresowania cieszy się także przestępczość narkotykowa. Polskie służby ścigania podkreślają profesjonalizm w działaniu wietnamskich grup przestępczych. Wietnamczycy specjalizują się przede wszystkim w uprawie konopi indyjskich. Małe plantacje znajdują się w wynajmowanych domach, położonych na uboczu, zamieszkiwanych przez większą liczbę obywateli Wietnamu. W 2010 r. Centralne Biuro Śledcze doprowadziło do likwidacji trzech takich obiektów. Zarekwirowano około 3 tys. krzaków i 20 kg towaru gotowego do sprzedaży [46].

Statystyki policyjne prowadzone w latach 1999–2012 wykazują, że obywatele Wietnamu podejrzewani są w szczególności o prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środków odurzających (73 procedery), nielegalne przekroczenie granicy (odnotowano 59 takich przestępstw), korupcję (55 osób obciążonych), wprowadzanie do obrotu podrobionych towarów (podejrzewano 48 Wietnamczyków) i użycie podrobionych dokumentów (31 obywateli wietnamskiego pochodzenia). W mniejszym stopniu podejrzewano ich o przestępstwa zagrożone karą wieloletniego pozbawienia wolności. Zabójstwo zarzucono 7 członkom omawianej grupy, o gwałt obarczono winą 1 osobę. Natomiast policja odnotowała, że 44 Wietnamczyków było podejrzanych o udział w bójce, w tym także z użyciem broni palnej, w skutek czego jedna osoba poniosła śmierć [11].

Rysunek 1. Wietnamczycy podejrzani o popełnienie przestępstwa w latach 1999–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Komendę Główną Policji, odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej z dnia 7 lutego 2017 r., sygn. Gip-5146/16.

W razie konfliktu z prawem Wietnamczycy są zmuszeni odbyć karę pozbawienia wolności w polskich więzieniach. Tam często są dzieleni na podstawie cech zewnętrznych na tzw. Azjatów, bez rozróżniania konkretnej narodowości. Zderzają się po raz kolejny z barierą językową, dlatego też władze więzienne starają się dostosować skład celi i umieścić w nich spokojne, tolerancyjne osoby. Jednak unika się formowania jednolitych narodowo miejsc odbywania kary, tj. nie tworzy się cel wyłącznie z osobami pochodzenia wietnamskiego, aby uniknąć segregowania i „gettyzacji” osadzonych, co może być czynnikiem sprzyjającym wybuchom agresji [38, s. 131–132].

Tabela 2. Wykonywane orzeczenia sądowe przez obywateli Wietnamu według wymiaru kary – stan na 5 stycznia 2017 r.

Ramy orzeczeń	Aktualnie
Tymczasowy areszt	16
Kara pozbawienia wolności do trzech miesięcy	1
Kara pozbawienia wolności powyżej trzech miesięcy do	1
Kara pozbawienia wolności powyżej dwóch do trzech lat	1
Kara pozbawienia wolności powyżej trzech lat do pięciu lat	2
Kara pozbawienia wolności powyżej pięciu lat do dziesięciu	2
Kara pozbawienia wolności powyżej dziesięciu lat do	1
Łącznie	24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej – Biuro Informacji i Statystyki – Centralna Baza Danych Osób Pozbawionych Wolności Noe.NET, odpowiedź na wniosek o udostępnienie informacji publicznej z dnia 9 stycznia 2017 r.

Należy porównać dane zawarte w tabeli 2. do obecnej sytuacji w jednostkach penitencjarnych. Centralny Zarząd Służby Więziennej podaje, że łącznie jest 72 312 osadzonych, w tym 65 688 skazanych oraz 5518 tymczasowo aresztowanych [14, s. 1]. Odsetek osób skazanych na karę pozbawienia wolności wśród społeczności wietnamskiej w porównaniu do ogółu osób jest bardzo niski. Podobnie w przypadku osób tymczasowo aresztowanych.

Tabela 3. Obywatele Wietnamu osadzeni w jednostkach penitencjarnych w Polsce według wieku w latach ukończonych – stan na 5 stycznia 2017 r.

Przedział wiekowy	Liczba osób
Nieletni (poniżej 17 roku życia)	0
17–39 lat	13
30–39 lat	8
40–49 lat	6
50–59 lat	4

Powyżej 59 lat	0
Data urodzenia nieznana	1
Łącznie	24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej – Biuro Informacji i Statystyki – Centralna Baza Danych Osób Pozbawionych Wolności Noe.NET, odpowiedź na wniosek o udostępnienie informacji publicznej z dnia 9 stycznia 2017 r.

Przestępstwa skazane z uwzględnieniem wieku nie odbiegają od ogólnych tendencji. Popełniane są przez osoby młode, przed czterdziestym rokiem życia¹².

W latach 1989–2016 liczba osób skazanych i tymczasowo aresztowanych – przebywających w zakładach więziennych i aresztach – nie zmieniała się w sposób istotny. W 1989 r. odnotowano jedynie jedną osobą odbywającą karę pozbawienia wolności i żadnej tymczasowo aresztowanej. W 2000 r. władze jednostek penitencjarnych wskazywały, że tymczasowo aresztowanych Wietnamczyków było 20, zaś 4 osoby odbywały karę pozbawienia wolności. Dziesięć lat później służby więzienne odnotowały, że czasowo osadzonych było 58 osób (najwięcej po 1989 r.), zaś pozbawieni wolności stanowili 6-osobową grupę. Najwięcej wietnamskich osadzonych w zakładach penitencjarnych było w 2011 r. – łącznie 66 osób (40 Wietnamczyków tymczasowo aresztowanych i 26 skazanych). Najwięcej skazanych osób narodowości wietnamskiej było w 2012 r. – 33 osoby [10].

Istotnym wskaźnikiem obrazującym ilość osób, wobec których sądy orzekły karę pozbawienia wolności, jest współczynnik prizonizacji¹³. W Polsce po 2000 r. oscyluje on w granicach od 200 do 235 osób skazanych na tego rodzaju karę w odniesieniu do 100 tys. mieszkańców [37, s. 345]. Jeżeli przyjmiemy dane, że obecnie w Polsce przebywa około 30 tys. Wietnamczyków, współczynnik prizonizacji jest znacząco niższy od średniej i wynosi około 25 osób na 100 tys. Jednakże, jak wspominałem wcześniej, wielu z nich posiada obywatelstwo polskie, tym samym dane te mają charakter jedynie obrazowy. W 2000 r. notowano, że Wietnamczycy popełniają jedynie 0,9% ogółu przestępstw dokonywanych przez cudzoziemców [40, s. 158].

Tabela 4. Orzeczenia sądowe aktualnie wykonywane przez obywateli Wietnamu według popełnionych rodzajów przestępstw – stan na 5 stycznia 2017 r.

Razem orzeczeń		Razem	Aktualnie wykonywane	
			Tymczasowe areszty	Wyroki prawomocne
		24	16	8
Razem		13	7	6
Art. 148 §1		3	1	2

¹² Zob. *Roczna informacja statystyczna za rok 2015*, Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa 2015, s. 14, <http://www.sw.gov.pl/dzial/Statystyka> (dostęp: 30 XII 2016).

¹³ Współczynnik prizonizacji to stosunek liczby osób skazanych na karę pozbawienia wolności, w relacji do 100 tys. osób zamieszkujących dane państwo.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553	Art. 178a §1	1	0	1
	Art. 244	1	0	1
	Art. 258 §1	3	3	0
	Art. 258 §3	1	0	1
	Art. 264 §3	2	1	1
	Art. 278 §5	2	2	0
Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, Dz.U. 2005, nr 179, poz. 1485	Razem	11	9	2
	Art. 53 ust. 1	1	0	1
	Art. 53 ust. 2	5	5	0
	Art. 54 ust. 1	1	1	0
	Art. 56 ust. 3	1	1	0
	Art. 63 ust. 1	2	2	0
	Art. 63 ust. 3	1	0	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie na podstawie danych udostępnionych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej – Biuro Informacji i Statystyki – Centralna Baza Danych Osób Pozbawionych Wolności Noe.NET, odpowiedź na wniosek o udostępnienie informacji publicznej z dnia 9 stycznia 2017 r.

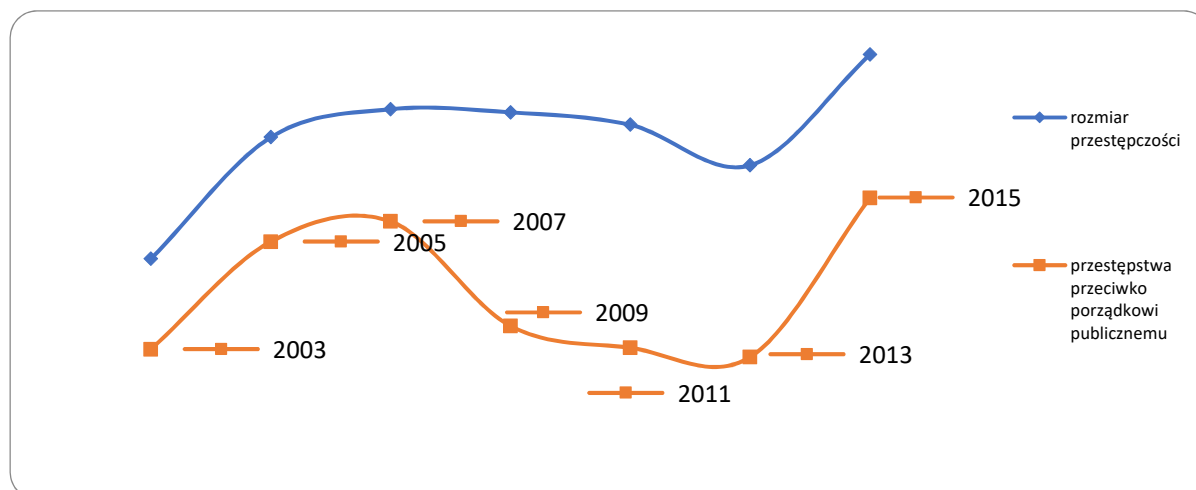
Jak obrazuje tabela 4., najwięcej wietnamskich obywateli, którzy przebywają w aresztach śledczych, jest podejrzanych (oskarżonych) o udział w zorganizowanej grupie przestępczej albo związku mającym na celu popełnienie przestępstwa, także skarbowego (trzy osoby) oraz o produkcję znacznych ilości środków odurzających i substancji psychotropowych, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (pięciu aresztowanych). Biorąc pod uwagę aktualnie wykonywane wyroki pozbawienia wolności, najwięcej przypadków odnotowano wśród Wietnamczyków skazanych za zabójstwo (dwie osoby). Łącznie sześciu Wietnamczyków jest skazanych i odbywa karę pozbawienia wolności za: prowadzenie samochodu pod wpływem środków odurzających lub w stanie nietrzeźwości, niestosowanie się do orzeczonych zakazów (np. wstępu na imprezę masową, kierowania pojazdami), zakładanie/kierowanie zorganizowaną grupą przestępczą, organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy, produkcję środków odurzających, uprawę znacznych ilości konopi, maku, koki. Mimo że ilość cudzoziemców pochodzenia wietnamskiego przebywających w odosobnionych placówkach karnych jest nieznaczna, to aspekt przedmiotowy przestępstw przez nich popełnianych może świadczyć o ich dużym zagrożeniu dla społeczeństwa. Czyny te są zagrożone karą wieloletniego pozbawienia wolności, mają charakter przestępczości zorganizowanej.

Oprócz statystyk penitencjarnych i policyjnych bardzo ważne z punktu widzenia badań ilościowych są dane sądowe (prawomocne skazania). Zaprezentowane zostaną informacje z 2014 r. Z uwagi na dotkliwość społeczną czynów niezgodnych z prawem, istotne są orzeczone kary bezwzględne pozbawienia wolności. Taki wyrok wydano względem 10 osób (na 36 tys. ogółem). Wyrok zawieszono warunkowo w przypadku 99 Wietnamczyków (na ponad 163 tys.). Tym samym łącznie skazano 109 cudzoziemców pochodzenia wietnamskiego. Najczęściej orzekanym wymiarem kary było sześciomiesięczne pozbawienie wolności (42 przypadki, czyli niemal 1/3 ogółu orzeczonych wyroków pozbawienia wolności). Warto podkreślić, że kar najsurowszych względem Wietnamczyków sądy nie orzekały. Najdotkliwszym wyrokiem była kara dwóch lat pozbawienia wolności (wobec jednej osoby), co wskazuje na niską szkodliwość czynu [13].

W 2014 r. karę ograniczenia wolności orzeczono względem 33 tys. osób i tylko wobec jednego Wietnamczyka. Znacznie częściej sądy stosowały karę grzywny – wobec 47 Wietnamczyków (na ponad 63 tys. ogółem). Wietnamczycy najczęściej musieli uiścić kwotę od 800 zł do 1000 zł (w 17 przypadkach). Grzywny w najwyższej wysokości – powyżej 5 tys. zł – musiało zapłacić dwóch przedstawicieli tej grupy. Należy zwrócić uwagę, że w przypadku Wietnamczyków nie orzekano środków karnych, takich jak zakaz prowadzenia pojazdów czy zajmowania danego stanowiska [13].

Oprócz wysokości wyroku, zastosowania danego środka karnego lub kary należy zwrócić uwagę na strukturę przestępstw. Wietnamczycy najczęściej łamali prawo w związku z porządkiem publicznym – 59 osób (na 2866 przypadków). Głównym powodem było w tej sytuacji nielegalne przekroczenie granicy (49 sytuacji na 610 łącznie) [1, art. 264 §2]. Trzeba w tym miejscu podkreślić, że stanowi to ponad 8% ogółu takich przestępstw. Kolejne przypadki dotyczyły: organizowania przemytu ludzi przez granicę (5 przypadków na 77 możliwych) [1, art. 264 §3] oraz osiągnięcia korzyści majątkowej w zamian za umożliwienie nielegalnego pobytu na terenie Polski (3 osoby skazane na 40 ogółem) [1, art. 264a §1]. Kolejną kategorią przestępstw są czyny związane z posiadaniem niewiarygodnych dokumentów. W ramach tych zachowań kryminalnych skazano 18 osób (ogółem prawie 9 tys.). Czyny te obejmowały m. in.: wprowadzenie w błąd osoby odpowiedzialnej za wydanie stosownych dokumentów (8 osób) [1, art. 272], fałszerstwo dokumentów (7 osób) [1, art. 270 §1]. Na uwagę zasługują przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. W ramach tej kategorii przestępstw skazano 16 przedstawicieli badanej zbiorowości. W Polsce w sumie prawomocny wyrok uzyskało w tym przypadku ponad 71 tys. osób. Wietnamczycy byli winni np. prowadzenia samochodu pod wpływem środków odurzających lub w stanie nietrzeźwym (10 osób) [1, art. 178a §1], a także spowodowania wypadku (trzech obywateli pochodzenia wietnamskiego) [1, art. 177 §1].

Rysunek 2. Rozmiar przestępczości wietnamskiej z uwzględnieniem przestępstw przeciwko porządkowi publicznemu w latach 2003–2015

Oprócz wcześniej wymienionych przestępstw, pomijając ich ścisłą kategoryzację, Wietnamczycy skazywani byli za: posiadanie środków odurzających lub psychotropowych (4 osoby) [3, art. 62 ust. 1], niestosowanie się do orzeczonych przez sąd różnego rodzaju zakazów (5 osób) [1, art. 244], kradzieży (5 osób) [1, art. 278 §1], paserstwa (7 osób) [1, art. 291 §1]. 5 Wietnamczyków skazano za działanie mające na celu skłonienie do złamania prawa, poprzez wręczenie lub obietnicę przekazania korzyści majątkowej [1, art. 229 §3]. Zestawienia

porównawcze dotyczące skonfrontowania przestępstw popełnianych przez obywateli pochodzenia wietnamskiego z całościowym rozmiarem przestępczości (skazanej) nie mają w wyszczególnionych przypadkach większego uzasadnienia ze względu na nikły odsetek udziału w kryminalnych czynach badanej społeczności. Na uwagę jednak zasługuje przestępstwo związane z nielegalnym używaniem znaku towarowego, gdyż po 2008 r. zanotowano duży wzrost tego procederu [2, art. 303 ust. 1]. W 2014 r. za ten czyn skazano dwanaście osób pochodzenia wietnamskiego, co stanowi prawie 3% ogółu takich przestępstw. W tym przypadku możemy dojść do wniosku, że ma to związek z działalnością gospodarczą prowadzoną przez Wietnamczyków, mianowicie handlem. Konsekwencją jest obrót podrabianymi dobrami, głównie ubraniami i dodatkami do garderoby [17].

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez: Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Strategii i Funduszy Europejskich, odpowiedź na wniosek o udostępnienie informacji publicznej z dnia 10 stycznia 2017 r., sygn. BM-II-061-1035/16.

Zakończenie

Zanim przejdę do końcowych wniosków, przedstawię szereg zastrzeżeń, które pojawiły się podczas badań. Pozwoli to na dokładniejsze zrozumienie analizowanego problemu.

Nie oszacowano dokładnej liczby obywateli pochodzenia wietnamskiego przebywających na terenie Polski. Prośba o stosowne informacje dotyczące rzeczywistej populacji tej grupy, skierowana do instytucji publicznych, nie dała rezultatu z uwagi na to, że podmioty publiczne, takie jak Urząd ds. Cudzoziemców, nie prowadzą stosownych statystyk.

Następnym problemem była identyfikacja, kogo można zakwalifikować jako Wietnamczyka. W artykule przyjęto za kryterium posiadanie obywatelstwa wietnamskiego, przy równoczesnym nieposiadaniu obywatelstwa polskiego. Dlatego też wiele osób pochodzenia wietnamskiego, które mieszkają w Polsce i mają polski paszport, a popełniło przestępstwo, nie jest ujęta w statystykach. To bardzo poważny problem, gdyż wiele osób, które zgodnie z kryterium prawnym są Polakami, w rzeczywistości zachowało kulturę i odrębność charakterystyczną dla nacji z Dalekiego Wschodu – kontaktuje się nadal z rodakami i tym samym może popełniać działania sprzeczne z prawem charakterystyczne dla tej mniejszości (zgodnie z koncepcją socjologiczną przestępczości). Jednak moje rozważania są użyteczne w przypadku tej grupy, która przebywa w Polsce najkrócej lub też z różnych powodów nie wystąpiła jeszcze o przyznanie polskiego obywatelstwa. Generalizując, można określić ich jako część społeczeństwa wietnamskiego najmniej zintegrowaną ze społeczeństwem polskim, co odpowiada przyjętym założeniom.

Ostatnim zagadnieniem jest tzw. ciemna liczba przestępstw¹⁴. Z uwagi na specyfikę wietnamskiej przestępczości wiele przestępstw nie jest zgłaszana organom ścigania, toteż nie znamy rozmiaru przestępczości rzeczywistej. Wpływają na to następujące czynniki: niechęć społeczeństwa wietnamskiego do zgłaszania nielegalnych procederów w przypadku osób bliskich lub znajomych, negatywny stosunek do policji, brak przeświadczenia wewnętrznego, że czyn popełniony jest naganny (widoczne w szczególności w odniesieniu do „drobnych” przestępstw), obawa przed deportacją, a także problem poczucia bycia ofiarą i lęk przed zemstą sprawcy.

Podsumowując, na terenie Polski przebywa 38 437 239 osób [16, s. 28]. Wietnamczycy stanowią około 0,08% procenta ogółu ludności (przyjmując, że jest ich 30 tys.). Mając na uwadze te statystyki sądowe z 2014 r. i biorąc pod uwagę skazanych na karę pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności, Wietnamczycy popełnili około 0,05% ogółu przestępstw

¹⁴ Zob. B. Hołyst, *Kryminologia*, s. 111–121.

zagrożonych takimi orzeczeniami sądowymi¹⁵. Przystępczość odnotowywana wśród badanej zbiorowości jest niższa, niż wskazywałaby na to liczebność tej grupy. Wyjątkiem są przestępstwa związane z nielegalnym przekroczeniem granicy oraz czyny polegające na nielegalnym wykorzystaniu znaków towarowych.

Przyjęta na początku hipoteza: „przystępczość wśród cudzoziemców pochodzenia wietnamskiego, przebywających w Polsce jest wyższa od średniej, czego przyczyną są charakterystyczne cechy tej społeczności, polegające m.in. na braku integracji z polskim społeczeństwem” – została poddana procesowi falsyfikacji. Przystępczość, pojmowana jako proces, jest niemożliwa do zbadania całościowego, chyba że w warunkach idealnych, w których badacz miałby dostęp do wszystkich danych, co jest postulatem niewykonalnym, zwłaszcza badając tak hermetyczną grupę jak cudzoziemcy pochodzenia wietnamskiego w Polsce. Dlatego też, przy falsyfikacji hipotezy, należy mieć na uwadze wymienione trudności, tj. przystępczość nieujawnioną, problemy z oszacowaniem liczebności badanej grupy oraz poczucie odmiennej tożsamości, które powodują zakłócenie procesu badawczego.

W artykule wyraźnie wskazałem, że obywatele pochodzenia wietnamskiego popełniają przestępstwa: związane z handlem (co koreluje z prowadzoną przez nich działalnością gospodarczą), fałszowaniem dokumentów i nielegalnym przekraczaniem granicy (co może świadczyć o nieuregulowanym pobycie na terenie Polski). Mimo że nie jestem w stanie potwierdzić wzmożonej, nielegalnej aktywności wśród Wietnamczyków, to pośrednio wykazałem związek tej grupy z przystępczością.

Dokumenty

1. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553.
2. Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r., Prawo własności przemysłowej, Dz.U. 2001, nr 49, poz. 50.
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r., O przeciwdziałaniu narkomanii, Dz.U. 2005, nr 179, poz. 1485.
4. Grabowska E., Raport z badań jakościowych i ilościowych dotyczących poczucia tożsamości i trudności młodych Wietnamczyków zamieszkałych w Warszawie i okolicach. Projekt „Kim jestem?” dla Stowarzyszenia Wietnamczyków w Polsce „Solidarność i Przyjaźń”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2010, http://fism.pl/wp-content/uploads/2011/07/11_07_03_kim-jestem.pdf (dostęp: 14 II 2017).
5. Gudaszewski G., Struktura narodowo-etniczna, językowa i wyznaniowa ludności Polski. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015, <http://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/struktura-narodowo-etniczna-jezykowa-i-wyznaniowa-ludnosci-polski-nsp-2011,22,1.html> (dostęp: 20 XII 2015).
6. Biuletyn statystyczny (2012–2014), Urząd do spraw cudzoziemców, <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-okresowe/biuletyn-statystyczny-2012-2014/> (dostęp: 31 XII 2016).
7. Biuletyn Statystyczny Straży Granicznej za 2016 r., Komenda Główna Straży Granicznej Wydział Informacji, Warszawa 2017, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> (dostęp: 25 I 2017).
8. Dane liczbowe dotyczące postępowań prowadzonych wobec cudzoziemców w latach 2001–2003, Urząd do spraw Cudzoziemców, <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-okresowe/zestawienia-roczne/> (dostęp: 31 XII 2016).
9. Dane statystyczne opracowane na podstawie wybranych zestawień rocznych, Urząd do spraw Cudzoziemców, <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-okresowe/zestawienia-roczne/> (dostęp: 31 XII 2016).
10. Dane udostępnione przez Centralny Zarząd Służby Więziennej – Biuro Informacji i Statystyki – Centralna Baza Danych Osób Pozbawionych Wolności Noe.NET, odpowiedź na wniosek o udostępnienie informacji publicznej z dnia 9 stycznia 2017 r.
11. Dane udostępnione przez Komendę Główną Policji, odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej z dnia 7 lutego 2017 r., sygn. Gip-5146/16.

12. Dane udostępnione przez Komendę Główną Straży Granicznej – Biuro Ochrony Informacji, odpowiedź na wniosek o udostępnienie informacji publicznej z dnia 10 stycznia 2017 r., sygn. KG-OI-III.0180.1.2017.JB-I.
13. Dane udostępnione przez Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Strategii i Funduszy Europejskich, odpowiedź na wniosek o udostępnienie informacji publicznej z dnia 10 stycznia 2017 r., sygn. BM-II-061-1035/16.
14. Informacja o zaludnieniu jednostek penitencjarnych – stan na 27 stycznia 2017 r., Centralny Zarząd Służby Więziennej – Biuro Informacji i Statystyki, <http://www.sw.gov.pl/strona/statystyka-biezaca> (dostęp: 28 I 2017).
15. Legalizacja pobytu – top 5. Dane statystyczne Urzędu do spraw Cudzoziemców z lat 2007 – 2015 ze stanem na 31.12.2015 roku, Urząd do spraw Cudzoziemców Warszawa 2016, <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/top-5-legalizacja-pobytu/> (dostęp: 27 XII 2016).
16. Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2016 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/powierzchnia-i-ludnosc-w-przekroju-terytorialnym-w-2016-r-,7,13.html> (dostęp: 31 I 2017).
17. Prawomocne skazania osób dorosłych w latach 1946–2014, Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Strategii i Funduszy Europejskich, Warszawa 2015, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/publikacje> (dostęp: 20 I 2017).
18. Roczna informacja statystyczna za rok 2015, Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa 2015, <http://www.sw.gov.pl/dzial/Statystyka> (dostęp: 30 XII 2016).
19. Społeczność Wietnamska w Polsce. Polityka migracyjna Wietnamu, Wydział Analiz Migracyjnych, Departament Polityki Migracyjnej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 2007, https://emn.gov.pl/ftp/esm/RAPORT_WIETNAM.pdf (dostęp: 11 II 2017).
20. Ważne dokumenty – stan na 1.01.2016 r., Urząd do spraw Cudzoziemców, Warszawa 2016, <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/wazne-dokumenty-zestawienie/> (dostęp: 28 XII 2016).

Monografie

21. *Hołyst B.*, Kryminologia, Warszawa 2009.
22. *Dąbrowski P.*, Praca przymusowa cudzoziemców w Polsce – analiza zjawiska w wybranych grupach imigranckich, Warszawa 2014.
23. *Sutherland E.W., Cressey D.R., Luckenbill D.F.*, Principles of Criminology, Oxford 1992.
24. *Szymańska-Zybertowicz K.*, Nieobecne wyznaczenie? Integracja jako zadanie polityki społecznej wobec cudzoziemców w Polsce po 1989 roku, Toruń 2011.
25. *Wójcik J.W.*, Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej. Zagadnienia prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne, Warszawa 2011.

Prace zbiorowe

26. *Fihel A., Górny A., Kaczmarczyk P.*, Rynek pracy, a integracja cudzoziemców z Ukrainy i Wietnamu posiadających zezwolenie na osiedlenie w Polsce, w: Między jednością a wielością. Integracja odmiennych grup i kategorii imigrantów w Polsce, red. A. Grzymała-Kazłowska, Warszawa 2008.
27. *Grzymała-Kazłowska A., Stefańska R., Szulecka M.*, Podobieństwa i różnice w integracji imigrantów o różnym statusie prawnym, w: Między jednością a wielością. Integracja odmiennych grup i kategorii imigrantów w Polsce, red. A. Grzymała-Kazłowska, Warszawa 2008.
28. *Halik T.*, Polska i Wietnam, w: Imigranci w polskim społeczeństwie, red. T. Halik, A. Kosowicz, A. Marek, Warszawa 2009.
29. *Halik T.*, Nowe podejście do starych wartości. Spojrzenie na wartości wietnamskie z perspektywy przemian politycznych i społecznych, w: Wietnamczycy: systemy wartości, stereotypy Zachodu, red. A. Jelonek, Warszawa 2004.
30. *Huang Vu L.*, Powszechność kultu przodków, w: Wietnamczycy u siebie i na emigracji, red. D. Cichy, Górna Grupa 2015.
31. *Kosowicz A.*, Imigranci w polskim społeczeństwie, w: Imigranci w polskim społeczeństwie, red. T. Halik, A. Kosowicz, A. Marek, Warszawa 2009.

32. *Majkut P.*, Strategie adaptacyjne wietnamskich licealistów w Warszawie. Szkoła i życie codzienne w Polsce, w: *Blaski i cienie imigracji. Problemy cudzoziemców w Polsce*, red. E. Nowicka, Warszawa 2011.

33. *Malejko K.*, Pojęcie i realia domu w rodzine, w: *Wietnamczycy u siebie i na emigracji*, red. D. Cichy, Górna Grupa 2015.

34. *Malejko K.*, Zmienne historie i typy emigracji, w: *Wietnamczycy u siebie i na emigracji*, red. D. Cichy, Górna Grupa 2015.

35. *Mroczek I., Szulecka M., Tulińska E.*, Centrum handlowe skupiające Wietnamczyków – przypadek Wólki Kosowskiej, w: *Między jednością a wielością. Integracja odmiennych grup i kategorii imigrantów w Polsce*, red. A. Grzymała-Kazłowska, Warszawa 2008.

36. *Szwarc A.J., Piskorski J.*, Przesłępczość cudzoziemców w Polsce, w: *Przesłępczość przygraniczna. Postępowanie karne przeciwko cudzoziemcom w Polsce*, red. A.J. Szwarc, Poznań 2000.

37. *Warylewski J.*, Wymiar sprawiedliwości karnej w Polsce – diagnoza statystyczno-kryminologiczna wybranych aspektów, w: *Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga Jubileuszowa Profesora Gardockiego*, red. Z. Jędrzejewski, Z. Wiernikowski, S. Żółtek, Warszawa 2014.

38. *Winiarska A.*, Obcy w polskim więzieniu, czyli kontakt w instytucji totalnej, w: *Blaski i cienie imigracji. Problemy cudzoziemców w Polsce*, red. E. Nowicka, Warszawa 2011.

39. *Winiarska A.*, Rodzina wielokulturowa, czyli małżeństwa polsko-wietnamskie w Polsce, w: *Blaski i cienie imigracji. Problemy cudzoziemców w Polsce*, red. E. Nowicka, Warszawa 2011.

Artykuły

40. *Laskowska K.*, Azjatyckie zorganizowane grupy przestępcze, „Prokuratura i Prawo” 2004 , nr 7–8.

41. *Klorek N., Szulecka M.*, Migranckie instytucje ekonomiczne i ich wpływ na otoczenie. Przykład centrów handlowych w Wólce Kosowskiej. Raport z badań, „Ekspertyzy” 2013, nr 2, Warszawa 2013, <http://interwencjaprawna.pl/docs/ARE-213-Wolka-Kosowska.pdf> (dostęp: 12 II 2017).

42. *Merton R.K.*, Social structure and anomie, „American Sociology Review” 1938, t. 3, <http://www.d.umn.edu/cla/faculty/jhamlin/4111/Readings/MertonAnomie.pdf> (dostęp: 26 XII 2016).

Prasa

43. *Galimski K., Krzyżak M.*, Mafia słodko-kwaśna. Komunistyczna Partia Wietnamu rządzi centrum handlowym w Wólce Kosowskiej, „Uważam Rze”,

<http://www.uwazamrze.pl/artykul/974272/mafia-slodko-kwasna> (dostęp: 25 XII 2016).

44. *Nisztor P.*, ABW kontra mafia z Wietnamu, „Rzeczpospolita”,

<http://www.rp.pl/artykul/717354-ABW-kontra-mafia-z-Wietnamu.html#ap-1> (dostęp: 15 I 2017).

45. *Wołkanowska E.*, Z Wietnamu do Polski przez las, „Przegląd”,

<https://www.tygodnikprzeglad.pl/wietnamu-do-polski-las/> (dostęp: 15 I 2017).

46. *Zawadka G.*, Inwazja wietnamskich gangów w Polsce, „Rzeczpospolita”,

<http://www.rp.pl/artykul/626250-Inwazja-wietnamskich-gangow-w-Polsce.html#ap-1> (dostęp: 15 I 2017).